

**Ηλίας Κορομηλάς**, Δρ. Κοινωνιολογίας - Εγκληματολόγος, Γενικός Γραμματέας του Συλλόγου Ελλήνων Εγκληματολόγων Παντείου Πανεπιστημίου

**Τίτλος Εισήγησης: "Παθητική κακοποίηση των ζώων και εφηβική παραβατικότητα προς τα άλλα έμβια είδη: Μία σχέση αμφίδρομη"**

Στον πλατωνικό Ευθύφρωνα, ο Σωκράτης, λίγο πριν από τη δίκη του για ασέβεια, λέγει: «Ίνα γάρ δέος ἔνθα καὶ αἰδώς», για να καταλήξουν στο περίφημο δίλημμα του Ευθύφωνα σχετικά με το πώς ορίζεται η ευσέβεια. Η σύγχρονη εγκληματολογική θεωρία οφείλει, σε μεγάλο βαθμό, τη θεμελίωσή της τόσο στις προσεγγίσεις των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων περί δικαίου και ηθικής, όσο και στη σκέψη των φιλοσόφων της ύστερης Αναγέννησης. Και ο Cesare Beccaria που θεωρείται από αρκετούς ως ο πατέρας της Κλασικής Σχολής της Εγκληματολογικής σκέψης και της ποινικής δικαιοσύνης με το μνημειώδες έργο του *Περί Εγκλημάτων και Ποινών*<sup>1</sup>, αποτελεί μία από τις πιο εξέχουσες προσωπικότητες της περιόδου αυτής. Γράφει, λοιπόν, μεταξύ άλλων, ότι η λειτουργία ενός τιμωρητικού συστήματος θα πρέπει να βασίζεται στην πρόληψη και όχι στην εκδικητικότητα της πολιτείας απέναντι στον παραβάτη, και για τούτο θεωρεί ότι η παιδεία των πολιτών και η ενημέρωσή τους πάνω στο τί ισχύει (θεσμικά) διαδραματίζει καταλυτικό ρόλο στο πώς αυτοί συμπεριφέρονται στα πλαίσια μιας ευνομούμενης πολιτείας. Υποστηρίζει δε, ότι η απόδοση της ποινής πρέπει να είναι ανάλογη της βαρύτητας του διαπραχθέντος αδικήματος, ενώ η δικαιοσύνη οφείλει να λειτουργεί με διαφανείς διαδικασίες, άμεσα και ταχύτατα για να είναι αποτελεσματική. Αναλύει τους λόγους για τους οποίους η απόδοση δικαιοσύνης πρέπει να είναι βεβαία εκτός από ταχεία, διότι αυτό λειτουργεί αποτρεπτικά για κάθε επίδοξο – μελλοντικό – παραβάτη. Σήμερα, εάν κάποιος μελετήσει τί έχει συμβεί στη χώρα κατά το ισχύον θεσμικό πλαίσιο τις τελευταίες δεκαετίες, εύκολα συμπεραίνει τα εξής: μία δίχως προηγούμενο νομική πλημμυρίδα θεσμοθετημένων διατάξεων που – υποτίθεται ότι – ρυθμίζει τα πάντα και σε κάθε τομέα της ανθρώπινης δραστηριότητας, που όμως έχει επιφέρει αντίθετα αποτελέσματα. Καθώς καταδεικνύουν ειδικές επιστημονικές μελέτες, η πολυνομία αυτή δημιουργεί άλλης τάξεως νομικά προβλήματα όπως θέματα ερμηνείας, αλληλοεπικαλύψεις αρμοδιοτήτων, δυσχέρεια αναζήτησης νομολογίας κ.ο.κ. Συνεπώς, είναι ιδιαιτέρως σημαντικό ότι ξεκινά επιτέλους η συζήτηση για κωδικοποίηση, αποκάθαρση και αναμόρφωση του δικαίου έτσι, ώστε ο νομικός πολιτισμός της χώρας να αποτελέσει μία από τις βάσεις για μία πραγματική μεταρρύθμιση<sup>2</sup>.

Ιδιαίτερως δε, στην περίπτωση της νομολογίας που αφορά στα ζώα, αλλά και στη διαχείριση του φυσικού περιβάλλοντος γενικότερα, παρατηρούμε δύο πράγματα.

α/ Μία αποσπασματική, τυχαία και περιστασιακή διατύπωση νόμων, που σε πολλές περιπτώσεις δεν αίρουν τους προηγούμενους ισχύοντες, περίπλοκες τροπολογίες, υπουργικές αποφάσεις, ερμηνευτικές εγκύκλιοι με πλήρη έλλειψη ουσιαστικής και εμπειριστατωμένης πολιτικής αντιμετώπισης απέναντι στα άλλα έμβια είδη και σίγουρα μακριά από την φιλοσοφία και τον τρόπο με τον οποίον έχει δομηθεί επί μακρόν η σταθερή αυτή κουλτούρα σε χώρες της κεντρικής, κυρίως, Ευρώπης, στις οποίες η διαδικασία θεσμοθέτησης των δεσμεύσεών τους απέναντι στο φυσικό περιβάλλον, κατοχυρώνεται και καθοδηγείται πρωτογενώς από το Σύνταγμα.

<sup>1</sup> Πβ. Beccaria, Cesare: *Dei Delitti e delle Pene*, 1<sup>st</sup> ed., Milano, 1764.

<sup>2</sup> Πβ. στις διατάξεις του ν. 4048/2012, «Ρυθμιστική Διακυβέρνηση: Αρχές, Διαδικασίες και Μέσα Καλής Νομοθέτησης».

β/ Μία σαφή διάγνωση των πελατειακών προσανατολισμών του περιστασιακού νομοθέτη, που διαγιγνώσκεται εύκολα και συχνά πρόχειρα, ή μία προσπάθεια να «διορθωθούν» εύκολα και ανέξοδα χρόνιες αβλεψίες με «επικαιροποιημένο» τρόπο, όπως στην περίπτωση των Ολυμπιακών Αγώνων.

Για να αποφύγουμε αυτού του είδους την «κανονιστική τρικυμία», θα ήταν σοφότερο να εστιάσουμε την προσοχή μας στην πρόληψη και στην εμπέδωση της φιλοζωικής κουλτούρας σε πολύ νεαρές ηλικίες. Και όταν λέμε εμπέδωση της φιλοζωικής κουλτούρας, στην πραγματικότητα καλούμαστε να εντρυφήσουμε στα φαινόμενα παθητικής κακοποίησης ανθρώπων και ζώων, στα οποία τα παιδιά εθίζονται από πολύ νωρίς μέχρι να καταστούν αδιάφορα ή ακόμα και σκληρά.

Στη σύγχρονη εγκληματολογική επιστήμη η παθητική κακοποίηση εκδηλώνεται με δύο τρόπους. Αφ' ενός με λεκτική – ψυχολογική και συμβολική βία. Αφ' ετέρου, με μία διαρκή υποβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης και ευζωίας του κακοποιούμενου. Σε περίπτωση που ο κακοποιούμενος δεν είναι του ίδιου βιολογικού είδους με τον κακοποιούντα, το ερώτημα που τίθεται συμπυκνώνεται στο κατά πόσον η έννοια της παθητικής κακοποίησης είναι θεμιτά ισοδύναμη.

Ο Καθηγητής Παύλος Σούρλας θέτει το ηθικό κριτήριο με το οποίο ο άνθρωπος καλείται να υπερασπιστεί την υπόλοιπη φύση από όποια αδικία της έχει ήδη προκαλέσει και πάντα με άξονα την καντιανή ηθική, ενώ ο Καθηγητής Θανάσης Ντινόπουλος καταδεικνύει τον μινιμαλισμό των βιολογικών διαφορών που μας χωρίζουν από τα ανώτερα θηλαστικά, αλλά κι από πολλούς άλλους φαινότυπους και γονότυπους. Εν προκειμένω λοιπόν, η παθητική κακοποίηση που απευθύνεται σε ζώα, αποκτά στην πραγματικότητα έναν υφέρποντα ανθρωπομορφισμό, καθώς ο κακοποιών δυνητικά θα μπορούσε να κακοποιεί παθητικά τον αδύναμο, ασχέτως του βιολογικού είδους στο οποίο ανήκει. Δηλαδή, όποιος μπορεί να κακοποιεί, είτε παθητικά είτε ενεργητικά, ζώα μπορεί εξίσου καλά να κακοποιεί παιδιά, ασθενείς, γέροντες κλπ.

Η παθητική κακοποίηση ενός ζώου, για το οποίο υποτίθεται πώς είμαστε υπεύθυνοι, συνίσταται στην πρωτογενή αδιαφορία για την ποιότητα της ζωής του. Το φαινόμενο δηλαδή, που παρατηρείται εκτεταμένα σε επαρχίες της χώρας μας από τις ακραίες περιπτώσεις της ελληνικής πατέντας των βαρελόσκυλων (πβ. Παράρτημα Α με τις εικόνες), τα οποία δεμένα διαρκώς με αλυσίδα δίπλα σε ένα βαρέλι ή σε παλιό ψυγείο, παραμένουν υπό συνθήκες καύσωνα ή παγετού στη μέση του πουθενά με αντάλλαγμα λίγη τροφή και νερό. Εκκινώντας από αυτό το ακραίο σύμπτωμα μπορούμε να συναντήσουμε όλες τις αποχρώσεις παθητικής κακοποίησης, όπως κακής ποιότητας τροφή ή νερό, ρυπαρά δοχεία, εγκατάλειψη ή συνεχής αλυσόδεση σε ταράτσες, μπαλκόνια ή άλλους στενούς χώρους, συνεχείς και αλλεπάλληλες εγκυμοσύνες για λόγους εκμετάλλευσης, καμία επίσκεψη στον κτηνίατρο ή το γνωστό μύθο των κυνηγών πως αν δεν εμβολιάσεις το ζώο, τότε επιζεί το υγιέστερο και εκείνο με την καλύτερη οσφρητική ικανότητα.

Το χειρότερο απ' όλα στην περίπτωση της παθητικής κακοποίησης των ζώων είναι πως ο κακοποιών δεν γνωρίζει καν πως κακοποιεί. Θεωρεί τη συμπεριφορά του απολύτως φυσιολογική και αυτοεπιβεβαιώνεται ως πάροχος στοιχειωδών υπηρεσιών προς τον αδύναμο. Το πρόβλημα βέβαια, απορρέει από την ευρύτερη αποπροσωποποίηση του ζώου εκ μέρους της κοινωνίας που παρουσιάζει τέτοια φαινόμενα, καθώς οι περισσότεροι από εμάς σε καθημερινή βάση δεν ταυτίζουμε ένα κομμάτι κρέας με τα κακοποιούμενα ζώα παραγωγής, τα υβριδικά κοτόπουλα ή τα εκ του περισσού – τις περισσότερες φορές – κακοποιούμενα πειραματόζωα.

Αυτή ακριβώς η «ψύχραιμη» αποδοχή μιας κοινωνικής ομάδας απέναντι στην κακοποίηση των άλλων έμβιων είναι συνήθως και ισχυρός παράγοντας διαμόρφωσης της

παιδικής έως και εφηβικής παραβατικότητας. Μιας παραβατικότητας που ενισχύεται εξίσου από τον προσομοιωτικό κόσμο των ΜΜΕ. Και τούτο επειδή το παιδί και ο έφηβος δεν μπορούν να ταυτιστούν προς τον πόνο ή την βάσανο του ετέρου ούτε να συνειδητοποιήσουν το τελεσίδικο ή την τιμωρητική εξαργύρωση μιας πράξης κακοποίησης. Ακόμη και η έννοια του θανάτου γίνεται τόσο πλασματική, όσο εκείνη των καρτούν, ενώ η αδιαφορία ή ο βασανισμός του ζώου αποτελεί πεδίο άσκησης για την ανάπτυξη των ικανοτήτων bullying στο σχολείο ή σε άλλες εμπλεκόμενες ομάδες.

Τελευταία, απασχολεί ιδιαίτερα ορισμένες εγκληματολογικές σχολές πανεπιστημίων της Ευρώπης το πρόβλημα της εφηβικής παραβατικότητας απέναντι στα ζώα, ειδικά σε κοινωνικά συστήματα όπου αυτή δεν αντιστοιχεί προς οποιουδήποτε είδους τιμωρητικό σύστημα ή στις περιπτώσεις που αυτό έχει καταστεί σχεδόν ανενεργό.

Αυτό θέτει συγκεκριμένα και ευμεγέθη ερωτηματικά ακριβώς για την χώρα μας. Το ζήτημα δεν είναι μια φιλοζωική κουλτούρα ευρωπαϊκού τύπου που καθυστέρησε να έρθει στην Ελλάδα. Το ζήτημα είναι πως οι υφέρποντες και κρυμμένοι ανθρωπομορφισμοί που μας κάνουν να φερθούμε με συγκεκριμένους τρόπους προς το ζώο, είναι οι ίδιοι μηχανισμοί που μας κάνουν να φερθούμε ρατσιστικά, ξενοφοβικά, υποτιμητικά ή που αναπαράγουν φαινόμενα όπως το πάλαι ποτέ κωσταλέξι. Στην πραγματικότητα, η καθυστέρηση της φιλοζωικής κουλτούρας δεν είναι παρά η καθυστέρηση της συνειδητοποίησης πως ένα habeas corpus κάποιου είδους ελλοχεύει σε κάθε συνταγματική κατάκτηση σύγχρονου ευρωπαϊκού κράτους, οποιουδήποτε είδους και αν είναι το corpus αυτό. Και πιστεύω πως θα άξιζε τον κόπο να ενταχθούν πάραυτα σε κάποιο από τα μεταπτυχιακά σεμινάρια Εγκληματολογίας ορισμένα ερευνητικά προγράμματα για τη σχέση που μπορεί να έχει η εκδηλωμένη εφηβική παραβατικότητα προς τα ζώα με την ανάπτυξη των ενήλικων αρνητικών δυναμικών που μπορεί να αναπτύξει μια σύγχρονη κοινωνική ομάδα όταν βρίσκεται υπό συνθήκες φτωχοποίησης, ξενοφοβικού αρνητισμού και αδυναμίας φροντίδας των χρόνια ασθενών, των αδυνάμων και των γερόντων.

Τελειώνοντας, θα ήταν παράλειψη να μην αναφερθεί ότι οι λοιποί Ευρωπαίοι δεν χάνουν ευκαιρία να μας μέμφονται με τον πλέον οξύ και υποτιμητικό τρόπο, όχι μόνο για τα κραυγαλέα φαινόμενα κακοποίησης ή μαζικών θανατώσεων, αλλά προπάντων για την παθητική κακοποίηση, την αδιαφορία και την απάθεια του καθ' ημέραν βίου, καθώς και την εκκωφαντική θεσμική ανεπάρκεια που επιτρέπει να εντάσσονται εικόνες φθίνουσας ζωής των υπό την εποπτεία μας ζώων σε μία συνεχή βάση (πβ. Παράρτημα δημοσιευμάτων στον ξενόγλωσσο τύπο).

"Our task must be to free ourselves...by widening our circle of compassion to embrace all living creatures and the whole of nature and its beauty"

(Μετ.: Σκοπός μας πρέπει να είναι να απελευθερώσουμε τους εαυτούς μας ... μέσω της διεύρυνσης του κύκλου της ευσπλαχνίας μας, ώστε να αγκαλιάσουμε όλα τα ζωντανά πλάσματα και την ολότητα της φύσης με την ομορφιά αυτής).

Albert Einstein (1879-1955) Νομπελίστας Φυσικός, 1921.

### **Ενδεικτική Βιβλιογραφία**

- Frank R. Ascione: *Animal Abuse and Youth Violence*, Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention, 2001.
- Katcher, A.H., and Wilkins, G.G. 2000. The Centaur's lessons: Therapeutic education through care of animals and nature study, In *Handbook on Animal-Assisted Therapy: Theoretical Foundations and Guidelines for Practice*, edited by A. Fine. New York: Academic Press, pp. 153–177.
- Flynn, C.P. 1999a. Animal abuse in childhood and later support for interpersonal violence in families, *Society and Animals*, 7:161–171.
- Lockwood, R. 1989. *Cruelty to Animals and Human Violence*. Training Key No. 392, Arlington, VA: International Association of Chiefs of Police.

**A. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ**

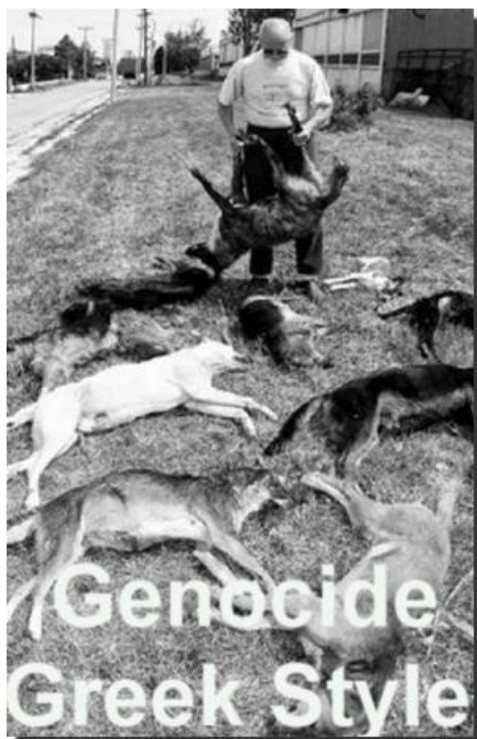






## Β. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ ΣΤΟΝ ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΟ ΤΥΠΟ (ενδεικτικά)

LIVE YOUR "MYTH" IN GREECE GREECE



### A Razor Sharp Reality

"Patriotic or national allegiance when dealing with the suffering of animals should play no role whatsoever in your positive actions for the good of the animals. They sadly live within the borders of inhumanity!" Marijo Anne Gillis

In spite of Greece's seductive focus on alluring images of pristine, sandy beaches, sacred antiquities and expensive, global, fantasy public relations campaigns, brutality exists in the shadows, the back alleys and the local garbage dumps where animals are tossed like putrid trash to die; suffering and alone.

Too many farmed animals are exploited and cast aside like vermin when their years of "production" have come to an end. Most Greek abbatoirs (slaughterhouses) are never examined by authorities for killing with compassion and animals for food are brutally slaughtered. Greek abbatoirs are a vision of hell.

Tormented, living and "dead" illustrations of cruelty and neglect are everywhere! Is it not time to call a spade a spade?

Obviously choosing not to lead by example, Greece has clearly pitched the prestige of her ancient and glorious past to the "dogs".

When we were discussing the situation in Greece, a very urbane, well traveled and intelligent friend in Australia stated: "Greece slips under the radar, but their conduct is every bit as bad as any third world country - Rwanda with Retsina!" ( a Greek national wine ) What a sad analogy!

Thousands of protest letters to Greek government officials from around the world have been ignored. A petition of over 80,000 signatures was scorned by a disinterested



government. To put it bluntly, it appears that this European Union member state, until now, has given the compassionate world a collective "third finger" salute.

Greece's gross national product depends upon tourism. Please caution family, friends and associates to avoid vacationing and spending hard earned money in any venue with a proven record of brutality and neglect and the issue of neglect in Greece is horrifying. Turn your compassion and horror into an active, powerful force and a profound influence for change.

### **Apathy Towards Strays**

#### **The Athens News**

The recent poisonings of dogs in Perama (allegedly authorized by the municipality) are a moral and social outrage. As the 2004 Athens Olympic Games loom ahead, the reports of widespread animal abuse and poisonings in Greece circulate.

The ensuing global concern will gather momentum - via the Internet and international media - and in consequence will wreak havoc on the expectations and projected financial outcome of the Games.

Yet this tragedy could so easily be avoided if the Greek government were truly willing to implement nationwide humane reform. Instead, however, Greek officials disdainfully salute the world with their collective middle finger.

To date, the government's response to nationwide incidents of cruelty towards animals appears to be a perpetual state of inertia and bureaucratic indecision. Legal humane proposals sit idle before parliament while the defenceless animals are taking the proverbial bullet for inhumanity.

Tens of thousands of innocent, unprotected, abandoned animals are suffering and dying agonizing deaths by poisoning, hanging and shooting, as well as by starvation and neglect.

While billions of dollars are being spent on preparation for the Olympic Games infrastructure, airport, hotels, a new rail system, hotels and security, not a cent has been spent to alleviate the suffering of sentient beings.

Marijo Anne Gillis/WAG NY

**ATHENS NEWS, 30/05/2003, page: A12**

#### **THE CRUCIFIXION REVISITED**

#### **A DERIVATIVE MYTH?**

Greece is a heady mix of nationalistic sensitivity, joy, drama, ego, pride, myth, superstition and nationalistic convention. The country is a colorful and tantalizing feast for the senses and most decidedly a popular tourist destination.

But this "second home of mine" remains a mystery to me. There are tens of thousands of companion and farmed animals suffering from horrible neglect and agonizing brutality in this "Cradle of Civilization"; throughout the mainland and the idyllic Greek islands. For a country imbued with such a lustrous heritage, accompanied by convivial hospitality and in my estimation, unparalleled beauty; this paradox is mind boggling.

Most Greeks do not believe in sterilization, believing that all animals deserve a "sex life" and subsequently thousands of these homeless victims roam the streets and back alleyways desperate for food and the almost never attained kind, human companionship. The Greeks do not believe in euthanasia in general, but barbaric methods of killing (shooting, hanging, poisoning, burning) are employed on a daily basis.

Please, can someone unravel this mystery? Why the moral ambiguity in a nation awash in churches and people making the Christian "sign of the cross" a hundred times a day?

I plead for a powerful, compassionate and intelligent Greek politician or influential citizen to sound the alarm and awaken a nationwide, modern day revival of compassion and clemency for the animals of Greece?

Until this "Neanderthal" posturing towards animals evolves, please, be prudent and compassionate when choosing a vacation venue. Please avoid traveling and spending your hard earned money in any country that exhibits a blatant disrespect for animals!

### **HE EXISTED & DIED IN HELL**

Such A Strenuous Assault Upon Such A Tiny, Vulnerable, Innocent Victim Will Never Be Forgotten!

This dog was barely alive - whimpering and pleading for the help and compassion of a human. For how long, we do not know. Help didn't come. This little Greek pup was seen by thousands of pedestrians, and left to suffer in pain, alone and frightened. After weeks and weeks of suffering in agony, ignored by everyone who passed, this pathetic, tiny, soul was rescued by Mary, a foreign friend of mine living in central Greece; rushed to a vet and mercifully placed into the hands of God.

This dog "existed" in hell and died in hell. This is reprehensible, repugnant and indefensible. This cruelty, apathy and lack of compassion must end; not just in Greece, but in the United States, and the rest of the world. At what point in time did the human animal lose compassion? At what point in the future, will we devolve even further, into specimens too hideous to view?

- Poisoned
- My Response

### **JUST ANOTHER DAILY POISONING**

This little dog was one of many poisoned in a neighborhood. She was left to hemorrhage and die in pain and agony on the streets of Athens. She had been vaccinated, microchipped and was returned to what was described as a "safe haven" neighborhood.

In a matter of days she was to be transported to a loving home in Europe to finally live in peace. She did find peace; but not the peace we all expected for this little pup. Her peace was permanent. As soon as I received the news and these horrifying photos, I emailed the Greek authorities. My email to the Vice Mayor of Athens was terse and to the point. I am so tired of playing diplomatic word games and avoiding toes!

TO MY FRIENDS IN GREECE: Look into his eyes; he is resigned to his destiny. Unite for him; this little one without a voice without a future; unite for his memory; for he passed shortly after being found; unite without fear for all the other innocent victims of man, who passed before him and for those who will continue to be disrespected, neglected, tortured

and killed. The blatant abuse of animals, domestic, farmed and captive has escalated around the world and the neglect is rampant. There is an innate cruelty against animals in Greece and I have no idea why. There is a distinct and irrefutable link between animal abuse and human violence and there is a great deal of scientific study published on this subject. It would seem obvious that the Greek government and her citizens would look upon their issues with great concern.

I lived in Greece, while married for 14 years and how I survived the experiences and the visions of animal misery remains a mystery. Perhaps the tenacity and perseverance of youth sustained me until those visions of cruelty and neglect became too difficult to bear. The brutal cruelty and blatant neglect that I witnessed on a daily basis during those years was horrifying. My heart shattered and pieces are missing. I remember the expressions and the eyes of every animal that died in my arms. Their tortured images haunt me to this day. I vowed when I left Greece, that their short, tragic lives and their suffering would not be in vain.

We made four trips to Greece in the year leading up to the Olympic games. We had meetings with Government Ministers, city officials, the Athens Olympic Organizing Committee and representatives from the Ministry of Foreign Affairs. We also participated in several TV exposes and radio broadcasts. The "sights/sites" we saw as we traveled across the mainland and the islands were devastating. Yet, the devastation we witnessed made our resolve to free these animals from their tortured existence much stronger. Companion animals, especially, closely resemble the traditional beliefs and visions that many of us have of a "loving and forgiving" Creator. Their spiritual evolution far surpasses man's and their vulnerability, purity and innocence is certainly unsurpassed. Their basic instincts are to love and forgive - without reservation, hesitation or judgment. The cross they bear is far too heavy a burden and their journey uphill. Let us extend ourselves in support.

<http://www.wagny.org/greece>